

Zpráva Akreditační komise o hodnocení studijních programů Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně uskutečňovaných ve spolupráci s Institutem mezioborových studií, s.r.o.

Úvod

Akreditační komise (dále jen AK) rozhodla na svém zasedání ve dnech 15. – 17. dubna 2013, že bude v souladu s § 84 odst. 1 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), provedeno hodnocení kvality uskutečňování společně akreditovaného studijního programu „Specializace v pedagogice“ se studijním oborem „Sociální pedagogika“ na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (dále FHS UTB) a na Institutu mezioborových studií, s.r.o. (dále IMS). Pro hodnocení jmenovala AK účelovou pracovní skupinu ve složení: prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc. (předsedkyně), prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc., prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc., prof. PhDr. Milada Rabušicová, Dr., prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., doc. PhDr. Jiří Škoda, PhD., a dále studenti nominovaní Studentskou komorou Rady vysokých škol Bc. Jan Kozubík a Bc. Hana Bendžíková.

AK vycházela ze sebehodnotící zprávy, kterou dle zadání zpracovaly FHS UTB a IMS, dohody o vzájemné spolupráci, vnitřních předpisů, veřejně dostupných informací o obou pracovištích a z poznatků získaných při hodnotících návštěvách, které se uskutečnily 9. října 2013 na FHS UTB ve Zlíně za přítomnosti zástupců obou pracovišť a 1. listopadu 2013 na IMS Brno. Součástí hodnocení bylo posouzení asi 170 kvalifikačních prací z obou pracovišť.

Při setkání 9. října 2013 na FHS UTB bylo při společném jednání se zástupci obou pracovišť nejprve konstatováno, že stávající akreditace společně uskutečňovaných programů skončí se zánikem stávající právní formy IMS k 1. lednu 2014. V důsledku toho byli do společně uskutečňovaného oboru letos přijati studenti naposledy, bude požádáno o společnou akreditaci na dostudování stávajících studentů. Pro další období FHS UTB podává žádost o novou akreditaci studijního oboru „Sociální pedagogika“, který bude uskutečňovat samostatně.

1. Studenti a absolventi

V posledních pěti letech se počty studentů na obou pracovištích vyvíjely rozdílně. Na FHS UTB se do r. 2009/2010 pohybovalo přes 1100 studentů ve všech ročnících a formách a poté začal jejich počet klesat (na současných 934), na IMS došlo k nárůstu k maximálním hodnotám na více než 1700 studentů v r. 2009/2010 a 2011/2012, v posledních dvou letech se počet snížil meziročně o dvě stě a sto studentů na letošních 1411). Celkově na IMS absolvovalo za posledních 5 let 3157 studentů a na FHS UTB 1864 studentů. Tomu ovšem neodpovídá personální zabezpečení na straně vyučujících, proto zatímco na FHS UTB přepočtený počet na jednoho vyučujícího v uvedené době klesal z 61 na 43, na IMS došlo k opaku, narostl ze 74 na 93 studentů na učitele. Počet neúspěšných absolventů byl v uvedené době na obou pracovištích zhruba stejný, což vzhledem k výrazně vyšším počtům studentů na IMS vzbuzuje pochybnosti o srovnatelnosti nároků na studenty a kvalitu jejich studia.

Na FHS UTB byly dle § 60 zákona o vysokých školách ve sledovaném období uznávány kredity 23 studentům, kteří absolvovali program CŽV, jednalo se o dvě skupiny v r. 2008/2009 a 2009/2010. **Závažným zjištěním je praxe**, kdy obdobným způsobem byly v letech 2008 – 2013 po přijetí do řádného studia **uznány kredity z programu CŽV absolvovaného nikoli na vysoké škole, nýbrž na IMS**, který není vysokou školou (šlo v 213 případech o uznání kreditů po přijetí uchazeče do bakalářského programu, resp. 63 případech po přijetí uchazeče do magisterského programu). Lze mít za to, že uvedený postup je mimo rámec zákona o vysokých školách. Zákon o vysokých školách totiž v § 60 odst. 2 větě druhé stanoví možnost uznávat kredity z CŽV, ale také v odst. 1 stanoví, jak se CŽV pozná, tj. co je celoživotním vzděláváním. A je to jen takové vzdělávání orientované na výkon povolání nebo zájmově, které uskutečňuje vysoká škola. Jelikož IMS není vysokou školou, vzdělávání, které uskutečňuje, bez ohledu na to, jak se nazývá, není celoživotním vzděláváním ve smyslu § 60 zákona o vysokých školách. Proto ani nemůže být titulem k uznání podle odst. 2 § 60 zákona o vysokých školách.

Individuální studijní plány jsou na FHS UTB poskytovány dle studijních předpisů pouze u prezenční formy a semestrálně povolovány na základě souhlasného vyjádření vyučujících, na IMS nejsou vzhledem ke kombinované formě studia realizovány. Mobilita studentů se na FHS UTB realizuje v rámci programu ERASMUS, celkově vycestovalo 25 studentů; na IMS je zmíněna jen jako možnost, k vycestování studentů zřejmě nedošlo. Obě pracoviště sledují neúspěšnost studentů a uvádějí shodné, obecně platné příčiny. Sledování uplatnění absolventů se realizuje jen na bázi individuálních kontaktů, data z ÚP ČR neumožňují oborové sledování.

2. Vzdělávací činnost

Spolupráce při uskutečňování studijních programů je dle předložené zprávy i dle informací z jednání účelové pracovní skupiny na pracovištích naprosto nedostatečná. Rozdíly byly shledány jak ve studijním plánu a kvalitě personálního zabezpečení výuky, tak v organizaci státních závěrečných zkoušek. Dle akreditačního spisu se sice liší jedna státní zkouška dle zaměření pracovišť, rozdíly jsou však i v proceduře zadávání a oponování závěrečných prací, státnicové komise nejsou personálně propojeny. V předložené zprávě je opakovaně zmiňována nezávislá odpovědnost IMS, která je uváděna jako důvod, proč výsledky vzdělávání na FHS a IMS nejsou komparovány. Taková interpretace je ovšem vzhledem ke společné akreditaci nepřijatelná.

Odlišně je vzdělávací činnost zajištěna personálně (mobilita vyučujících chybí, což znamená nesrovnatelné zajištění jednotlivých předmětů) i z hlediska podpory kombinovaného studia, studijní materiály včetně učebních textů jsou poskytovány pro studenty separátně na jednotlivých pracovištích. Dobře je naopak vyřešena možnost veřejné kontroly kvality kvalifikačních prací; UTB zveřejňuje práce z obou pracovišť ve svém systému.

Členové zkušebních komisí státních závěrečných zkoušek konaných na FHS UTB i IMS jsou schvalováni vědeckou radou FHS UTB, nicméně komise byly dosud jmenovány pouze z vyučujících příslušných k jednotlivým pracovištím.

Největším problémem v zajištění kvality vzdělávací činnosti jsou vysoké počty studentů na akademického pracovníka na IMS. To se projevuje mj. v problémech s vedením kvalifikačních prací

a následně s jejich kvalitou. Studenti v rozhovorech se členy pracovní skupiny uváděli problémy s nedostatečným vedením ze strany přetížených vedoucích prací (ve třech případech i přes 50 prací ročně, v průměru 25 prací ročně na jednoho přepočteného pracovníka¹). Formální struktura práce je dobře zvládnutá, ale práce s literaturou, vymezení problému a vhodně rozpracovaný design výzkumné části často vykazují problémy; u magisterských prací chybí diskuse výsledků, která by poukázala na zvládnutí diplomního projektu. Formálnost ve vedení prací se projevuje v nízké kvalitě metodologického zpracování vysokého počtu z kontrolovaných prací. Posudky nemají sjednocené obsahové požadavky, často se objevuje jen hodnocení formální stránky a chybí hodnocení kvality práce.

3. Vědecká, výzkumná, vývojová, inovační, umělecká a další tvůrčí činnost

Tuto činnost realizují obě pracoviště zcela samostatně, spolupráce není. Na FHS UTB se ke studijnímu oboru vztahují aktivity ústavu pedagogických věd a centra výzkumu FHS UTB. Pracoviště je nositelem dvou projektů GAČR, jednoho projektu MŠMT a tří projektů IGA. Grantová aktivita je doložena za celé sledované období. Nově byl založen časopis Sociální pedagogika a pracoviště je aktivní i v organizaci odborné komunity (založení Asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice). IMS v současnosti řeší jeden projekt financovaný Vězeňskou službou ČR a jeden komparativní projekt Ministerstva spravedlnosti Polské republiky. Kromě jednoho předchozího projektu Vězeňské služby ČR a jednoho z Úřadu vlády SR byly a jsou řešeny interní projekty IMS. Vědeckovýzkumná činnost je zde výrazně slabší.

Spolupráce s odbornou praxí je ze strany FHS UTB dokládána na úrovni národní (jako spolupráce s ostatními vysokými školami, s institucemi zajišťujícími praxi studentů a odborníky z praxe ve výuce) a v rámci projektu ERASMUS také jako spolupráce mezinárodní. Ze strany IMS pak formou členství jeho pracovníků v poradních a odborných komisích (konkrétní informace chybí). Spolupráce na úrovni mezinárodní vychází ze smluv se školami v Polsku, Maďarsku a na Slovensku.

Publikační činnost pracovníků odpovídá zaměření oboru; převažují monografie či kapitoly v monografiích, články v indexovaných časopisech (spíše u pracovníků FHS UTB) a v časopisech zařazených na Seznam recenzovaných periodik.

Zapojení studentů se děje především u prezenční formy studia ve Zlíně, na IMS chybí.

4. Akademičtí pracovníci

Na zajištění studia oboru na FHS UTB se podílí 25 pracovníků (v přepočtu na úvazky 22,7), z toho 8 habilitovaných (v přepočtu 6,2 úvazku). Na IMS je výuka zajišťována² 16 pracovníky s pracovním úvazkem (v přepočtu 12,7 úvazku), z nich je 5 habilitováno (v přepočtu 4,25 úvazku), a 10 pracovníky spolupracujícími na základě dohody o provedení práce.

¹ IMS uvádí, že na vedení prací se podílejí značnou měrou odborníci z praxe. V takovém případě je ale interní pracovník zase tím, kdo práci oponuje.

² Dle podkladů zprávy v mezidobí došlo ke změně úvazku jednoho z profesorů.

Systém hodnocení akademických pracovníků odpovídá zvyklostem na vysokých školách. Odborníci z praxe se na výuce podílejí v malém rozsahu na základě osobní spolupráce (IMS), případně i projektu ERASMUS (FHS UTB).

5. Administrativa a organizace

Způsob zapisování splněných studijních povinností je transparentní, forma je na obou pracovištích stejná. Evidence je centrální, v systému UTB.

6. Vnitřní hodnocení

Systém vnitřního hodnocení na FHS UTB je poměrně elaborovaný, problémem zůstává, že není vůbec propojen s prací IMS. Informace o vnitřním hodnocení na IMS je zběžná, kontrolní mechanismy nejsou popsány.

Studentské hodnocení výuky je možné v systému STAG, studenty kombinovaného studia však není příliš využíváno. Na IMS je prováděno formou ankety po ukončení semestru (pravděpodobně individuálně vyučujícími, studenti IMS je v rozhovorech se členy pracovní skupiny neuváděli; naopak uvedli, že vědí o možnosti elektronického hodnocení v systému STAG).

7. Reflexe silných a slabých stránek ze strany pracoviště

V hodnotící zprávě je uveden poměrně podrobný popis slabých stránek v oblasti spolupráce obou pracovišť (výuka, vědeckovýzkumná činnost, problémy v komunikaci) a v realizaci vzdělávací činnosti (vysoký počet studentů na jednoho akademického pracovníka na IMS, ČŽV na IMS, problém výběru a udržení kvalitních tvůrčích akademických pracovníků na IMS).

Schází návrh řešení konstatovaných problémů.

Závěry

Stávající podoba realizace společně akreditovaného studijního programu „Specializace v pedagogice“ se studijním oborem „Sociální pedagogika“ neodpovídá udělené akreditaci. FHS UTB jako vysoká škola, která přijímá uchazeče o studium ve studijním programu a uděluje absolventům tohoto studijního programu příslušný akademický titul, rezignovala na kontrolu kvality realizace studia v plném rozsahu vzdělávací činnosti a soustředila se pouze na svoji část realizovaného studia. Spolupráce, deklarovaná oběma stranami při uzavírání smlouvy, reálně nefungovala.

V důsledku toho nejsou nastaveny mechanismy kontroly srovnatelné kvality výstupů z učení na obou pracovištích. Provedené hodnocení ukazuje na závažné problémy projevující se v neúměrném počtu studentů vzhledem k počtu akademických pracovníků na IMS, další problémy naznačila kontrola kvalifikačních prací a rozhovory se studenty na IMS (fluktuační vyučujících, formálnost ve vedení prací vzhledem k přetížení vedoucích, nízká úroveň zejména výzkumných částí prací). Kvalita kvalifikačních prací obhájených na IMS v řadě případů neodpovídá standardním požadavkům na vysokoškolské kvalifikační práce.

Doporučení

Neprodleně upustit od praxe uznávání kreditů studentům bakalářského a magisterského programu, kteří absolvovali „program CŽV“ na IMS. IMS není vysokou školou, nemůže uskutečňovat programy CŽV ve smyslu § 60 zákona o vysokých školách a při uznávání kreditů nelze postupovat podle § 60 odst. 2 zákona o vysokých školách. Nastavit mechanismus pro řešení zpětného zrušení uznávání kreditů z CŽV na IMS a náležitě upravit vnitřní předpisy.

Pro současnou etapu, která by umožnila dokončit studium přijatých studentů, je nutné vytvořit kontrolní a zpětnovazební mechanismy posilující spolupráci mezi oběma pracovišti tak, aby bylo možné posoudit, zda je realizace vzdělávací činnosti zajištěna ve srovnatelné kvalitě, zejména:

- vyrovnat rozdíly v personálním zajištění klíčových teoretických disciplín,
- posílit výuku metodologie v magisterském programu,
- sjednotit požadavky na kvalifikační práce a jejich posuzování,
- ustanovit vzájemnou personální prostupnost státnicových komisí

a tyto mechanismy důsledně využívat.

Závěry k akreditaci studijních programů

AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace společně uskutečňovaného bakalářského a navazujícího magisterského studijního programu Specializace v pedagogice se studijním oborem Sociální pedagogika pouze na dostudování stávajících studentů do 31.10.2017.

Kontrola plnění závěrů a doporučení

AK žádá do 31.12.2013 předložit dohody FHS UTB a IMS o doporučených opatřeních a jejich realizaci.